

cakları, tartıları hafif gelenlerin ise kızgın bir ateş uçurumuna atılacakları haber verilir (âyet 6-11). 6. âyette geçen "mevâzîn" kelimesi, Arapça'da hem "mîzân"ın (tartı aleti) hem de "mevzûn"un (tartılan şey) çoğul şeklidir. Bu âyette ilgili yorumlarda, âhirette amellerin cisim haline getirilerek tartılacağı belirtildiği gibi mevâzîn kelimesinin mecazi anlamda kullanıldığı ve bununla insanların davranışlarına takdir edilecek ceza veya mükâfatta tam adaletin geçerli olacağına kastedildiği de belirtilmektedir. Kâria sûresinde, kıyamet gününün gerçekliği çarpıcı sahnelerle gözler önüne serilerek hem müjdeleyici hem korkutucu mesajlara yer verilmiş, öte yandan sorumluluk ilkesine vurgu yapılarak dünya hayatındaki davranışların karşılıksız kalmayacağı bildirilmiştir.

Hz. Peygamber'den, kendisini Hûd sûresi ve buna benzer sûrelerin kocaltıdığı şeklinde nakledilen hadisler arasında Kâria sûresinin de yer aldığı rivayet zayıf kabul edilmiştir (M. Nâsirüddin el-Elbânî, IV, 403-404). Michael Sells, Kâria sûresindeki fonetik özellikler ve ses-anlam uyumu üzerine bir çalışma yapmıştır (bk. bibl.).

BİBLİYOGRAFYA :

Râgib el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "kr'a" md.; *Lisânü'l-'Arab*, "kr'a" md.; Zemahşerî, *el-Keşşâf* (Beyrut), IV, 279-280; Fahreddin er-Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, XXXII, 70-74; Elmalılı, *Hak Dini*, IX, 6024-6025; M. Nâsirüddin el-Elbânî, *Silsiletü'l-ehâdisi'z-za'ife ve'l-mevzû'a*, Riyad 1408/1988, IV, 403-404; M. Sells, "Sound and Meaning in Sûrat al-Qâri'a", *Arabica*, XL/3 (1993), s. 403-430; Zuhûr Ahmed Azhar, "el-Kâri'a", *UDMİ*, XVI/1, s. 23-24.

KÂMİL YAŞAROĞLU

KARÎN

(القرين)

İnsana refakat edip onu mânevî açıdan ve daha çok menfi olarak etkileyen görünmez varlık anlamında Kur'an terimi.

Sözlükte karîn "yaklaştırmak, bir araya getirmek" anlamındaki karn kökünden türemiş bir sıfat olup "dost, arkadaş, eş, yaştaş" mânalarına gelir. İslâm'dan önce Araplar insanı takip eden ve onunla beraber olan ruhanî varlıkların bulunduğu inanırlardı. Bunlara genellikle "rei, şeytan, cin, tâbî" ve karîn adını veriyorlardı. Özellikle kâhin ve şairler kendilerine haber taşıyan ve şiir ilham eden şeytan ve karînlerinin olduğunu ileri sürüyorlardı.

Karn kavramı değişik kullanımlarıyla Kur'an-ı Kerim'de otuz dokuz yerde geçmekte olup bunların yedisi karîn, biri de

çoğulu olan kurenâ şeklindedir (M. F. Abdülbâki, *el-Mu'cem*, "krn" md.). Karîn, Kur'an'da "insanla beraber bulunan arkadaş" anlamına gelmekte, şeytan (en-Nisâ 4/38; es-Saffât 37/51; Fussilet 41/25; ez-Zuhuf 43/36, 38; Kâf 50/27), inkârcı insan (es-Sâffât 37/51) ve melek (Kâf 50/23) türünden arkadaş yerine kullanılmaktadır. Kur'an, şeytan türünden olan karînin insanı riyakârlığa teşvik eden ve ona kötülükleri güzel gösteren kötü bir arkadaş olduğunu, dünyada onunla dost olanların âhirette kendilerini suçlayacaklarını ve uzak durmasını isteyeceklerini beyan etmektedir. Bazı müfessirler Sâffât sûresinde yer alan karînin şeytan mânasına geldiğini söylerken bazıları onun insan olduğunu kaydederler (Taberî, XXIII, 38; Beyzâvî, V, 234; Süyûtî, VII, 90).

Hadis rivayetlerinde de karn kavramı çeşitli türevleriyle yer almaktadır. Karîn kelimesi bazan arkadaş, dost şeklinde (Buhârî, "Diyât", 22), bazan da insanla beraber olan ve ondan hiç ayrılmayan "ruhanî dost" (şeytan veya melek) anlamında kullanılmaktadır (Buhârî, "Tefsîr", 37; Müslim, "Şalât", 260; İbn Mâce, "İkâme", 39, "Du'â", 18). Hz. Peygamber, insanın hem melekten hem de şeytandan arkadaşı olduğunu belirtmiş, Hz. Âişe'nin, "Buna sen de dahil misin?" sorusuna "evet" cevabını vermiş, ancak Allah'ın inâyetiyle kendisinin onun kötülüklerinden korunduğunu bildirmiştir (*Müsned*, I, 385, 397, 401, 460; Dârimî, "Rikâk", 25; Müslim, "Münâfikîn", 69). Bu hadisin sonunda yer alan (اسم) kelimesi bazı âlimlerce mâzî fiil olarak (esleme) kabul edilmiş ve Resûlullah'ın şeytanının müslüman veya teslim olup kendisine hayırdan başka bir şey telkin etmediği şeklinde yorumlanmıştır. Süfyân b. Uyeyne ve Hattâbî gibi âlimler ise şeytanın müslüman olmasını mümkün görmeyerek kelimeyi sülâsiden muzârî mütekellim kalıbında okumuş (eslemü) ve Resûl-i Ekrem'in onun kötülüklerinden korunduğu mânasını çıkarılmıştır (Nevevî, XVII, 156-158; Bedreddin eş-Şiblî, s. 28-29).

Kaynaklarda yer alan bilgilerden anlaşıldığına göre bazı âlimler insana arkadaş olan şeytanın asla müslüman olmayacağı, bazıları etki altına alındığı takdirde müslüman olabileceği, bir kısmı ise müslüman olma durumunun sadece Hz. Peygamber'in karînine ait olduğu kanaatine sahip olmuştur. Hattâbî birinci görüşü, Ömer Süleyman el-Eşkar ikinci görüşü ve Bedreddin eş-Şiblî üçüncü görüşü savunmaktadır. Gazzâlî karîne ile ilgili rivayetleri

sıraladıktan sonra insan kalbinin melek ve şeytanın etkisi altında olduğunu, her iki kaynaktan da kalbin yoklandığını, hayra çağrı yapan duygu ve düşüncelerin meleğin ilhamı, şerre çağırının ise şeytanın vesvesesi olduğunu kaydetmiş ve insanın iki karîn arasında imtihana tâbi tutulduğunu belirtmiştir (*İhyâ*, III, 27; Zebîdî, VII, 265-267).

S. M. Zwemer ve D. B. Macdonald gibi şarkiyatçılar, karîn kavramının Arap-İslâm folkloruna yönelik tarafının da bulunduğunu söylemekte ve Hz. Muhammed'in anlatımlarında bunun etkisinin olabileceğini ileri sürmektedir. Doğrudan vahiy ürünü olan Kur'an'ın ifadelerinde folklorik unsur aramanın doğru olamayacağı ortadadır. Câhiliye döneminde karînin şairin ilham perisi, İslâmiyet'te ise Peygamber'e vahiy getiren melek mânasında kullanıldığına dair iddia da aynı niteliktedir. Gerek Kur'an-ı Kerim'de gerekse hadis rivayetlerinde karîn ile vahiy getiren Cebrâil arasında herhangi bir münasebetten veya benzerlikten söz edilmemektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Lisânü'l-'Arab, "krn" md.; Firûzâbâdî, *el-Kâmûsü'l-muhtil*, "krn" md.; M. F. Abdülbâki, *el-Mu'cem*, "krn" md.; *Müsned*, I, 385, 397, 401, 460; II, 89; Dârimî, "Rikâk", 25; Buhârî, "Tefsîr", 37, "Diyât", 22; Müslim, "Şalât", 260, "Münâfikîn", 69; İbn Mâce, "İkâme", 39, "Du'â", 18; Câhiz, *Kitâbü'l-Hayevân*, Beyrut, ts., I, 299-300; VI, 164, 177, 202-205, 225-229; Taberî, *Câmi'u'l-beyân*, Beyrut 1328, XXIII, 38; Gazzâlî, *İhyâ* (Beyrut), III, 27; Nevevî, *Şerhu Müslim*, XVII, 156-158; Beyzâvî, *Envârü't-tenzil* (*Mecmû'a mine'l-tefâsîr* içinde), Beyrut, ts. (Dâru İhyâit-türâsi'l-Arabî), V, 234; Bedreddin eş-Şiblî, *Âkâmü'l-mercân fi ahkâmî'l-cân*, Beyrut 1408/1988, s. 28-30; Süyûtî, *ed-Dürü'l-menşûr*, Beyrut 1403/1983, VII, 90; Zebîdî, *İthâfî's-sâde*, VII, 265-267; Cevâd Ali, *el-Mufaşşal*, VI, 730-737; Ömer Süleyman el-Eşkar, *Âlemü'l-cin ve's-şeyâtîn*, Küveyt 1984, s. 65; D. B. Macdonald, *The Religious Attitude and Life in Islam*, London 1985, s. 19-20, 274-275; a.mlf., "Karîn", *İA*, VI, 343; a.mlf., "Karîn", *EP* (İng.), IV, 643-644; Hamdî ed-Demirdâş, *Âlemü'l-cin ve'l-me-lâ'ike beyne'l-hağika ve'l-hayâl*, Kahire 1413/1992, s. 80-81.

İLYAS ÇELEBİ

KARİNÂBÂD

Bulgaristan'ın doğusunda bugün Karnobat adını taşıyan eski bir Osmanlı kaza merkezi.

Yambolu'nun 50 km. kuzeydoğusunda olup Çatal Balkan adı verilen dağ sırasının güneyinde kurulmuş küçük bir tarım kasabasıdır. Sofya-Burgaz demiryolu üze-